

BOLALARDA ANTROPOMETRIYA O'TKAZISHNING AHAMIYATI

Mansurova Ismigul Bunyodjon qizi*Farg'ona shahar Sino tibbiyot texnikumi**"Maxsus fanlar" kafedrasi o'qituvchisi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada Bolalarda antropometriya o'tkazishning ahamiyati haqida aytilgan va tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: antropometriya, gipersekresiyasida gigantizm, giposekresiyasida nanizm, makrosefaliya, mikrocefaliya, spirometriya

THE IMPORTANCE OF ANTHROPOMETRY IN CHILDREN

Annotation: This article discusses the importance of anthropometry in children and provides recommendations.

Keywords: anthropometry, gigantism in hypersecretion, nanism in hyopsecretion, macrocephaly, microcephaly, spirometry

Kirish. Antropometriya bu-bolaning jismoniy rivojlanishini aniqlash. Bola tug'ilganida bo'y uzunligi va tana og'irligi o'lchanadi. Maqsad bolaning jismoniy rivojlanganligini aniqlashdir. Bola 6 oylikkacha har oy poliklinikada bo'yi va vazni aniqlanadi, ya'ni bola qanday rivojlanyapti, ona sutiga to'yayaptimi buni bilish uchun.

Muddatida yetilib tug'ilgan sog'lom chaqaloq o'rtacha bo'y uzunligi 46-56 sm ga teng. Bo'y uzunligining 45 sm dan pastligi chala tug'ilganlik belgisi hisoblanadi. Bola 1 yoshgacha yetguncha bo'y uzunligi o'rtacha 23-25 sm ga o'sib, o'rtacha 72-75 sm ga teng bo'ladi. Bo'y uzunligi I – kvartalning (1-3 oyda) har oyida 3,0-3,5 sm ga, II – kvartalning (3-6 oyda) har oyida 2,0-2,5 sm ga, III – kvartalning (6-9 oyda) har oyida 1,5-2,0 sm ga a IV – kvartalning (9-12 oyda) har oyida 1sm ga o'sishi kuzatiladi.

4 yoshgacha bo'lgan bolalarda bo'y uzunligini aniqlash formulasi:

$$100 \text{ sm} - 8 \text{ sm} (4-p)$$

Bu yerda 100 sm – 4 yoshli bolaning o'rtacha bo'y uzunligi 8 sm – 4 yoshgacha bo'y uzunligining o'rtacha o'sishi. p – bolaning yoshi yillar hisobida.

4 yoshdan oshgan bolalarning bo'y uzunligini aniqlash formulasi:

$$100 \text{ sm} + 6 \text{ sm} (p-4)$$

Bu yerda 100 sm – 4 yoshli bolaning o'rtacha bo'y uzunligi 6 sm – 4 yoshdan so'ng bo'y uzunligining o'rtacha o'sishi. p – bolaning yoshi yillar hisobidan.

Bo'y uzunligi 1 yoshgacha gorizontaal bo'y o'lchagichlar yordamida, 1 yoshdan so'ng esa vertikal bo'y o'lchagichlar yordamida o'lchanadi. Bo'y uzunligining o'sishini gipofiz oldingi bo'lagida ishlab chiqariluvchi somatotrop gormon boshqaradi. Somatotrop gormoni ko'p ishlab chiqarilishida ya'ni **gipersekresiyasida gigantizm** kuzatiladi. Kam ishlab chiqarilishida, ya'ni **giposekresiyasida nanizm** kuzatiladi.

Bosh aylanasi o'lchami.

Muddatida tug'ilgan chaqaloqda bosh aylanasi o'rtacha 34-35 sm ga teng. Bosh aylanasi o'lchami 1 yil davomida o'rtacha 10-11 sm ga o'sadi. Bosh aylanasi o'lchamining intensiv o'sishi bola tug'ilgandan keyingi 1-6 oylikda kuzatilib, o'rtacha 7 sm ga teng. Bosh aylanasi o'lchami santimetrli lenta yordamida o'lchanadi. Bunda santimetrli lenta old tomonidan peshonaning engash burtgan qismidan, orqa tarafdin ensa dumbogi sohasidan o'tishi lozim. Bosh aylanasi o'lchamining kattalashuviga – **makrosefaliya**, kichiklashuviga – **mikrosefaliya** deyiladi.

Ko'krak qafasi aylanasi o'lchami.

Muddatida tug'ilgan chaqaloqda o'rtacha ko'krak qafasi aylanasi 32-33 sm ga teng. Ko'krak qafasi aylanasi 1 yoshgacha 13-15 sm gacha o'sadi. Ko'krak qafasi aylanasi santimetrli lenta yordamida o'lchanadi. Bunda santimetrli lenta old tarafdin so'rg'ichlar, orqa tomondan kurak suyaklarining pastki qirrasidan o'tishi lozim. Katta yoshli bolalarda ko'krak qafasi aylanasi tinch nafas olish, maksimal chuqur nafas olish va chiqarish hollarida aniqlanadi. Ko'krak qafasi aylanasi o'lchami - nafas olish a'zolari kasalliklarida, tug'ma yurak nuqsonlarida, raxit kasalliklarida o'zgaradi.

Bosh va ko'krak qafasi aylanasi o'lchamlari o'pkaning tiriklik sig'imi, alveolalar soni, nafas olish yuzasining ortishi hisobiga 3-4 oylikda tenglashadi. 6 oylikdan so'ng esa ko'krak qafasi aylanasi o'sishi, bosh aylasi o'sishidan ilgari ketadi. Bolalardagi bosh va ko'krak qafasi aylanasi har xil yoshdagi ko'rsatkichi.

Bola yoshi	Bosh aylanasi		Ko'krak qafasi aylanasi	
	o'g'il bola	qiz bola	o'g'il bola	qiz bola
1 oy	37. 3	36. 6	36. 3	36. 0
2 oy	—	38. 4	39. 0	38. 1
3 oy	40. 9	40. 0	41. 3	40. 0
4 oy	41. 9	41. 0	42. 8	42. 8

5 oy	43. 2	42. 2	44. 3	43. 0
6 oy	44. 2	43. 2	45. 4	44. 3
7 oy	44. 8	44. 0	46. 4	45. 0
8 oy	45. 4	44. 3	47. 2	46. 0
9 oy	46. 3	45. 3	47. 9	46. 7
10 oy	46. 3	46. 0	48. 3	47. 3
11 oy	46. 9	46. 0	48. 7	47. 7
12 oy	47. 2	46. 0	49. 0	47. 4
2 yosh	50. 0	51. 8	52. 0	50. 0
2 1/2 yosh	51. 5	52. 3	52. 5	51. 6
3 yosh	52. 5	53. 2	53. 0	52. 6
4 yosh	54. 1	53. 5	54. 0	53. 0
5 yosh	55. 8	54. 9	56. 0	55. 0
6 yosh	57. 6	56. 6	57. 7	56. 6
7 yosh	58. 8	57. 4	57. 5	57. 5

Ikkilamchi jismoniy rivojlanish belgilari.

Mushaklar kuchi.

Mushak kuchini aniqlash usuliga **dinamometriya** deyiladi. Bolalarda mushak kuchi passiv harakatlarga ko'rsatiluvchi qarshilikka qarab aniqlanadi. Dinamometriya usuli 10 yoshdan keyin qo'llaniladi. Mushak kuchi 5 ballik tizim bo'yicha baholanadi. Mushak kuchi o'zgarishi asab kasalliklarida, bosh miya jarohatlarida, diareya kasalliklarida o'zgaradi.

O'pkaning tiriklik sig'imi

O'pka tiriklik sig'imini aniqlash usuliga **spirometriya** deyiladi. O'pka tiriklik sig'imi 5 yoshdan so'ng aniqlanadi. **spirometr** degan maxsus asbob yordamida aniqlanadi.

Tinch holatda tekshiriluvchi bola maksimal chuqur nafas olib, **spirometr** naychasiga maksimal puflaydi. O'pkaning tiriklik sig'imi ml da o'lchanadi.

Yosh o'tgan sayin alveolalar soni va o'pkaning nafas olish yuzasi kengayishi hisobiga o'pkaning tiriklik sig'imi oshadi. V.I.Molchanov bo'yicha:

- ❖ **4-5 yoshda – 500 ml**
- ❖ **5-7 yoshda – 800-1000 ml**
- ❖ **14 yoshda – 1350-1500 ml**
- ❖ **15 yoshda – 2500 ml**
- ❖ **Katta yoshli odalarda – 3000-5000 ml.**

O'pkaning tiriklik sig'imi nafas olish a'zolari kasalliklarida o'zgaradi.

Ikkilamchi jinsiy belgilar.

Ikkilamchi jinsiy belgilar qiz bolalarda 9-11 yoshdan, o'g'il bolalarda 11-13

yoshdan paydo bo'la boshlaydi. qiz bolalardagi Ikkilamchi jinsiy belgilarga ovoz noziklashuvi, ko'krak bezlarining kattalashuvi, qov va qo'ltiqi osti sohasida tuklar paydo bo'lishi, o'g'il bolalarda esa, ovoz yug'onlashuvi, ko'krak qafasi formasi o'zgarishi va kengayishi, yuzida, qo'ltiqi osti, ko'krak sohasida tuklar paydo bo'lishi kiradi. Ikkilamchi jinsiy belgilar paydo bo'lishi jinsiy bezlar gipofunksiyasida sekinlashadi, jinsiy bezlar gipersekresiyasida tezlashadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Pediatriyada hamshiralik ishi . Qodir Inomov, Manzura G'aniyeva
2. Bolalar kasalliklari DAMINOV T.A., XALMATOVA B.T.
BOBOYEVA U.R.
3. Internet saydlari:
<https://uz.wikipedia.org/wiki/>
<https://fayllar.org/>